

Hans Fallada

IZDAVAČ**buybook**

Radićeva 4, Sarajevo
Tel: + 387 33 550-495
Fax: + 387 33 550-496
fabrikaknjiga@buybook.ba
www.buybook.ba

ZA IZDAVAČA

Goran Samardžić
Damir Uzunović

NASLOV IZVORNIKA

Ein Mann will nach oben: Die Frauen und der Träumer. Roman, Hans Fallada
Copyright © Aufbau Verlag GmbH & Co. KG, Berlin 2009 und 2011
Copyright © of the translation: S. Fischer Foundation by order of TRADUKI
Copyright © za bh. izdanje Buybook, 2017.

Sva prava pridržana. Nijedan dio ove knjige ne smije se reproducirati u bilo kojem obliku bez prethodnog dopuštenja izdavača.

PREVOD S NJEMAČKOG

Mira Đorđević

UREDNIKA

Ida Hamidović

LEKTURA

Vlasta Brajković

KOREKTURA

Buybook

LAYOUT

Boriša Gavrilović

DIZAJN NASLOVNICE

Aleksandra Nina Knežević

ŠTAMPA

Grafičar, Bihać

Hans Fallada

JEDAN ČOVJEK STREMI KA VRHU

Žene i sanjar

roman

S njemačkog prevela Mira Đorđević

Sarajevo, 2017.

U ovoj knjizi sve je izmišljeno; to je roman, dakle plod mašte.

Kao i kod nekih svojih ranijih djela autor to želi istaći. Ova tvrdnja ne odnosi se samo na likove i događaje, već naročito na osnivanje i razvoj u romanu opisanog berlinskog poduzeća, čiji je zadatak prevoz i dostava putničkog prtljaga.

Autor je namjerno izbjegao da govori o povijesti neke slične firme koja stvarno postoji; htio je da slobodno izmišlja, i to je i učinio.

Ipak, autor se nada da je dao vjernu sliku glavnog grada Berlina u različitim vremenskim razdobljima, počev od 1910. godine.

H. F.

Knjiga prva

MLADIĆ

PREDIGRA • MALI GRAD

1. *Prah prahu*

“Pepeo pepelu! Zemlja zemlji! Prah prahu!”, izgovarao je pastor i pri svakom spomenu ljudske prolaznosti on je malom lopaticom u raku ubacio nešto zemlje. Nepodnošljivo snažno udaralo je grumenje smrznute zemlje po drvetu lijesa.

Mladić, koji je stajao iza svećenika, stresao se od užasa i hladnoće. Pomislio je da je pastor mogao i nježnije zemljom zasipati grob njegovog oca. Ali kada je i sâm ubacio zemlju na mrtvog oca, učinilo mu se da ona još jače odzvanja. Osjetio je da će zajecati. Međutim nije plakao, nije htio plakati ovdje, pred svim sudionicima pogrebne ceremonije, htio je pokazati da je jak. Gotovo molećivo, usmjerio je pogled prema nadgrobnom spomeniku od crvenkastog granita, koji je okomito stajao na uzglavlju humke. “Klara Siebrecht, rođena 16. oktobra 1867, preminula 21. jula 1893.” pisalo je na njemu. Od tog kamena nije mogao očekivati pomoć. Zlatna slova su potamnijela od starosti, a datum majčine smrti bio je istovremeno i dan njegovog rođenja; majku nikada nije upoznao. A sada će se uskoro na ovom kamenu moći pročitati i očevo ime s danom smrti: 11. novembar 1909.

Pepeo pepelu! Zemlja zemlji! Prah prahu! Ponavljao je u mislima. I sada sam posve sâm na svijetu, pomisli, i ponovo ga spopade jecanje.

“Daj mi tu lopatu, Karl”, šapnu mu ujak Ernst Studier i uze mu je već iz ruku.

Karl Siebrecht je zbunjeno ustuknuo korak natrag i stao pored pastora We-dekinda. Ovaj mu čvrsto stegnu ruku, zagleda mu se duboko u oči. “Težak gubitak za tebe, Karl”, reče. “Neće ti biti lako. Ali glavu gore i ne zaboravi da Bog na nebesima ne napušta siročad!”

A zatim su mu prilazili svi po redu, stezali mu ruku uz nekoliko riječi, najčešće riječi ohrabrenja kako treba da bude jak; svi oni, počev od žutinjavog ujaka Studiera do debelog hotelijera Fritza Adama. I niko od njih, baš niko nije rekao niti jednu lijepu riječ o njegovom ocu, koji im je uvijek bio na usluzi i od pomoći, i suviše uslužan i suviše spreman da pomogne, mislio je šesnaestogodišnjak s ogorčenjem. Ali ja neću biti tako dobroćudan kao otac, pomisli. Ja ću tokom svog života biti jak i nemilosrdan!

Srce mu se ponovo smekšalo kada je vidio kako poslije svih ovih muškaraca kao jedina žena pored groba stoji stara Minna, Minna s licem kao da je izrez-

bareno od drveta, Minna, koja je još služila kod njegove majke, a njega kasnije othranila, ona koja je godinama nadzirala njegovo odrastanje. Zbog navirućih osjećaja nježnosti zadržao je dok ju je gledao kako, ukočena i bez suza, stoji pored groba. Sirota stara Minna, pomislio je. Šta li će sada biti s tobom? Ona mu jednim pokretom obuhvati ruku. "Požuri kući, Karl...", prošapta. "Već si sav pomodrio. Odmah ću ti spremiti nešto toplo!"

A onda su svi otišli. Karl Siebrecht je svećenikovu beretku vidio već sasvim blizu grobljanske kapije, a njega je u malim razmacima slijedila povorka ostalih učesnika pogreba. Svima se žurilo da se sklone s ledenog novembarskog vjetra. "Hajde već jednom, pridruži nam se, Karl!", požurivao ga je ujak Ernst Studier. "Tvom ocu neće pomoći što mi tu stojimo i smrzavamo se!"

"U pravu si, Ernst!", podrži ga hotelijer Adam i krenu, koračajući s druge strane pored Karla Siebrechta. "Požurimo, da se što prije dokopamo topline!"

Ali dječak se uopće nije osvrtao na neljubazne riječi ove dvojice. Učinilo mu se kao da vidi kako nešto hitro promiče iza jednog nadgrobno spomenika u pravcu humke njegovog oca. I stvarno, bila je to Erika, njegova mala susjeda, četrnaestogodišnja kćerka pastora Wedekinda. Potajno se prišunjala grobu, a tog poslijepodneva je baš u to vrijeme trebalo da bude na nastavi ručnog rada! Draga mala Erika – upravo je u raku ubacila cvijeće...

"Šta ti je, Karl?", doviknu mu ujak i pridržava ga, pošto se spotakao. "Gdje su ti oči?"

"Vid, vid", reče hotelijer, dok su mu se oči gotovo smanjile od zluradog zadovoljstva. "Zar to nije Wedekindova Erika? To bi Wedekind trebalo da zna! Nije ona ovamo došla zbog tvog oca, Karl!"

"To mi se ne dopada kod tebe, Karl!" Ujak Ernst Studier je dječaka gotovo silom odvuкао do grobljanske kapije. "Na dan sahrane tvog oca trebalo bi da razmišljaš o drugim stvarima! Uostalom: tek ti je šesnaest godina, a ona tek, ako ima četrnaest...!"

"Na šta vi odmah mislite!", uzviknuo je dječak ljutito. "Nismo mi takvi kao što to vi – mislite!"

"Sasvim sigurno mislimo ono pravo – nažalost!", odgovorio je ujak strogo. "A uostalom, kći jednog pastora je za tebe prevelik zalogaj", objasnio je on. "Možeš biti sretan ako te neko uzme i na zanat."

"To bi možda moglo!", složio se Adam. "Za šegrta si sa svojih šesnaest godina malo prestar, a za školu nema para!"

Ali Karl Siebrecht se više nije obazirao na njihovo naklapanje, već mu je bilo drago da više ne spominju Eriku Wedekind. S odbojnošću je gledao fasade od grubih cigala na zgradama ove pogranične provincijske varoši, oskudne izloge na trgovinama sitnih trgovaca, kakav je bio i njegov ujak, Ernst Studier. Tri puta

je s ocem bio u Berlinu, uvijek samo na nekoliko dana, ali velegrad ga je odmah očarao. Otac nije ni morao da mu kaže: "Nemoj da budeš kao ja, Karl, nemoj da se vežeš za malo, zabitno mjesto. Tamo je sve maleno i skućeno. Ovdje ima prostora, ovdje se čovjek može kretati." A on je itekako želio da se kreće, oni ga neće moći zadržati!

Pred hotelom *Hohenzollern* čekala je čitava grupa ožalošćenih. "To sam i mislio!", uzviknu Fritz Adam. "Dobro, hajde, udite unutra, moja stara je već ugrijala vodu za grog! To će nas okrijepiti! I ti, Karl, danas smiješ s nama! Danas, izuzetno, smiješ popiti čašu groga!"

"Ne, hvala!", rekao je Karl Siebrecht. "Radije ću kući!"

"Kako hoćeš!", rekao je hotelijer gotovo uvrijeđeno. "Sasvim je sigurno da te u godinama koje dolaze niko neće baš često ponuditi grogom!"

A ujak Ernst Studier: "U pet sati ćemo svi biti kod tebe da se dogovorimo o tvojoj budućnosti. Kaži Minni da napravi dobru kafu."

Iza sljedećeg ugla Karl je sačekao da se svi izgube u Adamovom hotelu. A onda je trkom krenuo prema groblju. Ali ma koliko da se tamo ogledao, sve je bilo pusto i tiho. Njegova mala prijateljica je već otišla. A on se tiho prišunjavao grobu. Sve je bilo kao što je ostavio, grobari još nisu bili tu. Gledao je dolje, na mrtvački sanduk. Preko nabačene zemlje ležala su tri cvijeta koje je ona donijela, tri bijela cvijeta lijepe kate. Osjećajući nešto između jeze i čežnje, kleknuo je na očev grob, sagnuo se duboko u raku i s lijesa uzeo jedan cvijet.

2. Budućnost u kuhinji

U trpezariji se govorilo sve glasnije i glasnije; očigledno se nisu mogli složiti oko njegove budućnosti. Dječak je kroz kuhinjski prozor zurio u vjetrovitu novembarsku noć. Iza njegovih leđa je sa svojim šerpama na štednjaku poslovala stara Minna. Upravo je smanjila plamen petrolejske lampe, tako da je u kuhinji vladao polumrak. A onda je rekla: "Uskoro je vrijeme za večeru, da ti napravim nekoliko sendviča, Karl?"

"Ne mogu da jedem – bar ne dotle, dok se ne donese odluka o mojoj budućnosti!"

"Nema tu šta da se odlučuje! Morat ćeš postati trgovački pomoćnik kod tvog ujaka Ernsta!"

"Nikada, Minna! To nikada! Zar si uistinu mislila da ću se prikloniti ujaku Ernstu i u njegovoj bakalnici prodavati zeleni sapun? Nikada – nikada – nikada!"

"Ali šta ćeš onda, Karl? Znaš da ovdje nema ni pfeniga. Kada se sve proda, možda će to biti dovoljno tek za otplatu dugova. Šta bi ti započeo?"

“Otići ću, Minna. Nemoj me odati, otići ću u Berlin!”

“To ti oni nikada neće dozvoliti!”

“Otići ću bez pitanja!”

“Ali šta ćeš u Berlinu? Ništa nisi izučio, bio si samo đak, a na fizički posao nisi navikao!”

“Imam snage, snažniji sam ja od svih, Minna. Hoću da idem iz ove skučenosti! Mrzim ovdje svaki kamen, svaku kuću, svako lice – jedino ne tvoje dobro ostarjelo lice, Minna! Hoću da se maknem iz sveg ovoga, ono je uništilo mog oca, neću da se to i meni dogodi!”

“Ne znaš ti, Karl, kako je težak život kada je čovjek upućen na samoga sebe!”

Karl Siebrecht odgovori vedrim glasom: “Neka bude teško, Minna! Ja i ne želim lagodan život. Želim mnogo toga postići, osjećam da za to imam snage!”

Ali starica je nepokolebljivo nastavila: “A još k tome, život u velikom gradu! Ti, koji nigdje nemaš mira, ti, koji si sve vrijeme provodio vani – zar ti da čučiš u onim visokim kamenim zgradama bez svjetla i sunca – bit ćeš na smrt nesretan, Karl!”

“Ako tamo i budem nesretan, Minna, znat ću da se isplatilo. I ovdje bih svakodnevno bio nesretan, a za šta, Minna, za šta? Šta ja ovdje mogu da postanem...?!”

“Svuda se može nešto postati, Karl!”

“To je samo jedna od otrcanih fraza kakvim barata pastor Wedekind. S takvim izrekama ja ne mogu ništa početi. Osjećam ovdje, u grudima, Minna, da moram otići odavde, gdje me svako lice, svako drvo podsjeća na oca, gdje mi svi iza leđa šapuću: To je dječak zidara Siebrechta, koji je bankrotirao!”

Stavila mu je ruke na ramena i rekla: “Pa idi onda, dijete, idi! Ja te zaista neću zadržavati, ako već moraš!”

“Da, Minna, moram, jer ja svakako hoću da postanem neko – istinski čovjek! Ovi ovdje će već popustiti, ujak Studier, moj staratelj i debeli Fritz Adam, očev prijatelj. Nikada im neću pasti na teret, nikada ih ni za šta neću moliti! Neću ni dolaziti prije nego što nešto ne postanem – nešto pravo! A onda ću te posjetiti, Minna, onda ću te povesti k sebi u Berlin, možda čak automobilom...!”

Minna je gledala u njegove usplamtjele oči. Iznenada – ni sama nije znala kako je do toga došlo – iznenada ga je zagrlila, stegla na grudi, čvrsto ga je držala u zagrljaju. “O dijete, ti...”, šaputala je i bila sretna što on ne može da vidi suze koje baš nisu uobičajene u njenim očima. “O ti veliki, mali dječčače, ti! Hoćeš da mi izletiš iz gnijezda?! Pazi samo, toliko ima velikih zlokobnih ptica, a nailaze i oluje za koje su tvoja krila preslaba...! Ali poleti, samo poleti, imaš pravo; bolje je letjeti nego puzati!”

3. Rastanak od mladosti

Dan je bio sumoran, nikako da svane. Pored prozora spavaće sobe stajao je Karl Siebrecht, gledao napolje u malu baštu čije je ogoljelo drveće podrhtavalo od neprestano novih naleta novembarskog vjetra, gledao je preko bašte sve do stražnjeg zida Wedekindove kuće... Iza njegovih leđa je Minna pakovala odjeću i rublje u malu pletenu putnu korpu. Podigla je pantalone od žučkastog rebrastog samta i rekla: "Tu su još, evo, očeve mančesterke, sasvim su u redu. Kad malo porasteš, bit će ti dobre!"

"Nemoj samo previše da pakuješ, Minna!", doviknuo je dječak nestrpljivo, ne osvrćući se. "Šta ću sa svim tim stvarima?"

"Nema tu previše stvari, Karl!", odgovorila je Minna tužno i položila pantalone u kofer. Zatim je posegnula za hrpom rublja.

Dječak je u ruci skrivao malo okruglo ogledalce. A pogled je s ogoljelog praznog zida pastorove kuće nestrpljivo podizao prema nebu, koje je nagovještavalo dolazak zime, i na kojem su jurili sivi, rastrgani oblaci. Molio je u sebi za barem pola minute sunca...

Za stalkom zabavljen pripremanjem nedjeljne propovijedi, stajao je pastor Wedekind – i njemu je prvom jedan ogledalcem uhvaćeni trak sunca bljesnuo u oči. "To mora da je opet onaj napasni deran sa svojim džepnim ogledalcem!", uzviknuo je, skočivši uzbuđeno. "I to još danas, nakon što smo njegovog oca ispratili na vječni počinak!"

Sunčeva mrlja je, dok ju je pratio prezrivi pogled svećenika, već preletjela preko stropa sobe, okrnula kaljevu peć i na tren se zaustavila na čelu pastorove supruge. Ona se rukom udari po čelu, kao da je riječ o dosadnoj muhi. "Erika!", uzviknu pastor ljutito. "Erika! Smjesta ćeš izaći..."

Svećenika, koji je sada stajao između prozora i stola, po drugi put udari svjetlost novembarskog dana, i osvijetli mu ovaj put njegov mesnati obraz. On trgnu glavom unazad, a zlatna mrlja se spusti na površinu stola, neposredno pred Erikinu ruku s kukicom za heklanje. Treperavo svjetlo se pomicalo tamo-amo, približivši se djevojčicininim rukama, dodirnulo, pozlatilo, obigralo joj prste..." Smjesta ćeš otići do Siebrechtove kuće i saopštiti onom drskom deranu da ne dozvoljavam ovakve budalaštine – jednom zauvijek! Da sam zgranut da on danas, na takav dan – hoću da kažem, nakon takvog dana..."

"Razumijem, oče!", rekla je Erika i kao da je nevoljko oslobodila svoje ruke od ovog svjetlosnog pozdrava. A zatim je krenula prema vratima.

"Ali da si se za dvije minute vratila!", naredila joj je majka koja kao da je nešto slutila.

"Naravno, mama!"

“Ali nemoj, bolje da pođem ja!”

Ali Erika je već izletjela iz sobe. Tiho i hitro je strčala niz stepenice, izašla u vjetrovitu baštu, prebacila se, podižući bezobzirno svoju dugu haljinu, preko zidića koji je dijelio dvije bašte i potrčala kroz Siebrechtovu do šupe s baštenskim alatom; ali tu su se nalazile i prečke i gnijezda za kokoši.

I ne samo kokoši. Jer kada je u polumrak izgovorila “Karl?”, smjesta je dobila odgovor: “Ria!”, i njen prijatelj ju je uhvatio za ruku i povukao do jednih kolica. “Sjedi, Ria! Naprosto sam molio Boga za tračak sunca! Inače ne vjerujem u Boga, ali ovaj put...”

“Ovaj put si baš dobro naljutio mog oca! Treba to da ti kažem...”

“Pusti ga! Ovo je posljednji put, Ria!” Dječak to ponovi s gotovo svečanim tonom: “Ovo je bilo posljednji put. Odlazim, Ria! Odlazim zauvijek!”

“Ti, Karl? Pa zašto...? Pa ko će mi pomoći pri izradi domaćih zadaća?! Do Uskrsa ću već sigurno propasti u školi! Ostani ovdje, Karl, molim te!”

“Moram ići, Ria! Idem u Berlin!”

“Ah, Karl, zašto pobogu? I ovdje je lijepo – ponekad...!”

“Hoću nešto da postanem, Ria!”

“A ako te ja zamolim, Karl?! Ostani ovdje, Karl! Molim te!”

“Nemoguće, Ria, mora tako!”

Na trenutak je, čučeci na kolicima, šutjela. On se stojeći nagnu prema njoj, gledajući ukočeno u njeno snuždeno, svijetlo lice. A onda ona lupi nogom o zemlju. “Pa idi onda, idi u taj tvoj glupi Berlin!”, uzviknula je ljutito. “Zašto već ne kreneš? Baš se radujem što ideš! Isti si odvratan dečko kao i svi ostali!”

“Ali Ria!”, uzviknuo je on preneraženo. “Nemoj da si takva! Shvati da moram! Ovdje nikada neću ništa postati!”

“Ne moram uopće ništa da shvatam! Hoćeš jednostavno da odeš jer smo ti svi dojadili, i ja također – a ja sam mislila da me bar malo voliš...” Pri posljednjim riječima joj je gotovo zakazao glas. Ona ustade sa svojih kolica i povuče se dublje u tamu šupe kako on ne bi vidio njene suze. Zatim iz gnijezda potjera jednu kokoš koja je, glasno protestirajući kokodakanjem, izletjela kroz vrata.

Karl Siebrecht ju je uhvatio za ruku i nespretno pomilovao. “Ah Ria, Ria”, rekao je molećivo. “Nemoj to tako uzeti k srcu! Ja zaista moram otići. Ovdje bih postao sluga u hotelu *Hohenzollern*.”

“Nećeš to učiniti, Karl, nipošto!”

“Želim mnogo toga postići, a onda, onda ću se vratiti.”

“Hoće li dugo potrajati, do tvog povratka?”

“Potrajat će izvjesno vrijeme, Ria – prilično dugo!”

“A onda, Karl...?”

“Onda ću te možda nešto upitati, Ria...!”

Pauza. A zatim djevojčica reče tiho: “Šta ćeš me to upitati, Karl?”
Nije imao hrabrosti. “Potrajat će još dugo do tada, Ria! Prvo moram nešto postati.”

A ona, sasvim tiho, šapatom: “Pitaj me već sada, Karl. Molim te!”

Oklijevao je. A onda je nešto oprezno izvukao iz unutrašnjeg džepa jakne.
“Zaš li šta je to?”

“A šta bi trebalo da bude?”

“To je jedan od cvjetova, Ria, koje si ubacila u očev grob”, reče on svečanim glasom. “Ponijet ću ga u Berlin i uvijek ću ga nositi sa sobom!”

Vjetar je kroz otvorena vrata šupe ubacivao snijeg pomiješan s kišom. Ona se privi uz njega i uplašeno pošapta: “Ali to je cvijet za mrtve, Karl!”

“Ali ja ga imam od tebe, Ria, sigurno će mi donijeti sreću! A ovdje, evo, imam jedan mali prsten, od moje majke – bi li ga ti nosila, Ria, da uvijek misliš na mene?!”

“Ne smijem nositi tvoj prsten. Otac mi to ne bi dozvolio!”

“Možeš ga nositi kad otac ne vidi. I ja tvoj cvijet nosim na srcu!”

Neko vrijeme su šutjeli. A zatim ona prošapta: “Hvala ti za prsten, Karl. Uvijek ću ga nositi.”

Ponovo šutnja. Sasvim izbliza su jedno drugome gledali u lice, a srca su im snažno udarala. Nakon nekog veremena Siebrecht prošapta: “Hoćeš li me jednom poljubiti za rastanak, Ria?”

Pogledala ga je. Zatim je polako podigla ruke i nježno ga zagrlila. “Hoću...”, prošaptala je.

Vjetar je treskom zalupio vrata šupe upravo pred nosom pastora Wedekinda koji se približavao, tražeći po vjetru, kiši i snijegu svoju kćer. Tresao je vratima. Zbog žestine vjetra ih je jedva otvorio i povikao u tamnu prostoriju. “Jesi li tu, Erika?”

Dječak, koji je u tami držao zagrljenu djevojčicu, nogom udari prema gnijezdima. Glasno kokodačući, jedna kokoš poletje i teturajući krenu prema svećeniku. Drugog odgovora iz šupe nije bilo.

PRVI DIO • RIEKE BUSCH

4. Putovanje lokalnom željeznicom

Posljednji pogled na Minnu, koja maše – i Karl Siebrecht se sad mogao povući u ćošak prostranog vagona i osušiti suze. Da, sada je ipak plakao, kao što je i stara Minna plakala na rastanku. Rastanak od malog grada nije bio tako lak kao što se nadao.

Ustao je i pogledao kroz prozor. Ali pogled na gradić s njegovim crvenim šiljatim zvonikom već je zaklonila šuma, i on je stvarno putovao u svijet, ostavivši za sobom sve ono što je do sada činilo njegov život. Ponovo je morao potražiti maramicu ali je nije odmah našao, već je našao paketić koji mu je Minna u posljednjem trenutku dodala u voz. Zato je razvezao crveni kanap i u jednoj kutijici našao očev teški srebrni sat a ispod njega, pod slojem vate, deset velikih zlatnika!

Dvjesto maraka! Zurio je u njih s nevjericom – ali bili su tu, na dnu kutije, i to je upravo i ličilo na Minnu, da mu svoju uštedevinu doturi tako da on nema priliku da joj poklon odbije, niti da joj se zahvali! Koliko dugo je samo starici trebalo da uštedi tih dvije stotine maraka! Jer ona je vrlo malo zarađivala. A i to malo je posljednjih godina otac jedva uspijevao da joj isplaćuje. Čim stignem u Berlin, vratit ću joj novac poštom, mislio je dječak. Ali time bi je samo povrijedio, pađe mu na pamet. Poslat ću joj taj novac čim nađem stalan posao i ponešto uštedim, onda će se još više obradovati! Brižno je novac vratio u kutijicu. Sve u svemu sada je imao dvjesto maraka, i u Berlin će stići kao bogat čovjek! Očev sat je pažljivo stavio u džep prsluka – već na prvoj sljedećoj stanici on će ga dotjerati i pokrenuti. Prvi put u životu imao je sat!

Voz je počeo žestoko zvoniti, i Karl Siebrecht je požurio da sat ponovo izvadi iz džepa. Upravo su se vozili preko raskršća puta neposredno ispred sela Priestitz, sada će se na toj stanici zaustaviti i on će moći podesiti sat. Bio je toliko zaokupljen da su ga jedino grdnje nekog zvonkog glasa morale podsjetiti na druge obaveze.

“Hej ti, dugajlijo!”, zagalamio je zvonki glas ispod šešira, koji je više ličio na kapuljaču. “Zar ne vidiš da ću se s ovim putnim korpama sva polomit?! Ne bleji tako, bolje mi pomози!”

Karl se hitro prihvatio teških korpi i uvukao ih u vagon. “Oprostite”, rekao je brzo. “Samo sam mislio...”

“Mislio, od misli nema nike fajde! Nego drž to još jednom – i nabaci ih gore. Vidiš, tako to treba... Tako, a sad ćeš mi još podić Tildu!” Zatim se obratila cmizdravom djetetu: “Ne cmolji, Tilda! Taj čojek ti neće ništa – to i nije čojek već obični glupan, a glup je jer se nikad nije pomako iz te svoje vukojobine! No, a sad mi bar pruži ruku, kavaljeru – ho-ruk! Proklete prnje!”

Pošto je Karl Siebrecht ovu energičnu damu uvukao u vagon – pri čemu je bestidno podigla suknju, stegnuvši je među koljena – prvi put je ugledao njeno lice. Na osnovu glasa pomislio je da je riječ o mladoj ženi, možda čak veoma mladoj. Ali sad je u čudu vidio da je to još dijete, djevojčica od svojih trinaest ili četrnaest godina, obučena u vrećaste haljine poput starice, ali da istovremeno ima pomalo drsko, veselo lice roščice. Sasvim blijedo – s dugim providnim nosom, svijetlim živahnim očima i uskim, veoma pokretnim usnama. “No, što mi se sad ceriš?”, upita ga djevojčica bez ustezanja. “Valjda si mislio da bi ti mogla bit baba! Ni govora, ne bi! Al’ kladim se da neš pogodit kolko mi je godina? No, kolko mi je?” I odmah nastavi, ne dočekavši odgovor. “Zašto još uvijek stojimo u ovoj selendri?! Što se mene tiče, može da krene! Da nije bilo mene i Tilde, ne bi se tu uopće morao zaustavljat! Hajde, dođavola, kreni već jednom, inače ćemo još izgubit vezu u Prenzlau!”

“Moraju još utovariti kante s mlijekom”, objasnio je Karl. “I one moraju s nama u Berlin.”

“A zato je to! Ti to očigledno znaš? Odavde si? Al’ kako da te ja ovdje još nikad nisam vidjela. Ima već tri dana da sam tu, u ovoj selendri već poznajem svakog prdonju!”

“Nisam odavde, već s prethodne stanice. Ali poznajem kraj, moj otac je ovdje nekada gradio ovu željezničku stanicu. Kod koga ste bili – ovdje si, dakle, bila?”

“Ma nemoj mi reć, stanicu? Ovako nešto vi ovdje zovete stanica. Ovako nešto ja zovem bluzom na propuh – sprijeda otvor, a pozadi malo pa ništa. Neka si je tvoj otac zadjene za šešir!”

“Moj otac je u ponedjeljak umro”, rekao je Karl Siebrecht nehotice.

“Ma šta ne kažeš, e to mi je zbilja žao! Zato si tako mrk, a ja pomislila, ti učiš za pastora. Al’ šta ćeš, svi moramo jednog dana odapet, to ti je tako i nikako drugačije! Kod nas je umrla majka – i ja otad izigravam hraniteljicu i va-spitačicu, za ovu malu. Tilda, ako još jednom baciš cuclu, prilijepit ću ti jednu! Vidiš kako mi parira?! Respekta mora bit – sluša me ko da joj nisam sestra, ko da sam joj mati. A ti, majku još imaš?”

“Nemam, majka mi je već odavno mrtva.”

“Ooo, pa ti si kompletno siročče? Al’ to je ponekad sasvim dobro, znaš, mi još imamo oca, al’ ponekad mislim da bi nam bez starog bilo bolje. On je zidar, al’ najčešće je pijan! Inače je, mora se priznat, sposoban zidar, a i dobroćudan je, al’ da taj čojek toliko mrzi vodu – al’ svi mi imamo svoje mane...”

Voz je, oglašavajući se ponovo zvonjavom, žurio kroz polja. Mala energična osoba sjela je na svoju putnu korpu, iz džepa podsuknje izvadila jabuku i žustro odgrizla komad. Pritom nije zaboravila sestru koja je također smjela odgristi komadić, dok su hitre oči velike čas gledale kroz prozor čas u dječaka nasuprot njoj. Sada je ispitivački promatrala njegov prtljag. Karl Siebrecht je imao utisak da toj djevojčici ni najmanja sitnica ne može promaći: još nikada nije vidio jedno tako čilo i živahno čeljade. I k tomu još tako pričljivo! “Dobrih li jabuka! Hoš i ti jednu? Imam pola korpe! Neš? Pa onda ništa, neću te silit, ko je gladan sâm jede! Sigurno se pitaš šta sam radila u toj tvojoj selendri? Vjerovatno si primijetio da nisam sa sela? Nee, mene su krstili vodom iz rijeke Spree, zapravo će prije bit da su uzeli vodu iz gradskog vodovoda; ja sam ti, naime, iz Weddinga¹, u blizini ulice Panke! Znaš li ti, gdje je to?”

“Da, da si iz Berlina, to sam već primijetio!”, nasmijao se Karl Siebrecht od srca. Ni sâm nije znao šta ga je snašlo, ali ova mala osoba djelovala je tako da je sasvim zaboravio svoju muku i bol rastanka. Bila je nevjerovatna mješavina djeteta i odrasle osobe! Puna životne mudrosti – a ipak djetinje naivna!

Sada se i ona smijala. “A, to ti ciljaš na moj govor? Ma pusti me, ne možemo valjda svi pijukat na isti način! Bilo bi dosadno! Uostalom, zovem se Friederike Busch!”

“Karl Siebrecht”, predstavio se dječak.

“Drago mi je, Karl!” I ona mu pruži svoju malu, sivu, i od rada već ogrubjelu dječiju ruku. “I moj rođak se zove Karl, u ovoj selendri ovdje iz koje upravo dolazim, u Priestitzu. Al’ taj je totalno blentav, s njim ne mogu progovoriti ni riječ, a s tobom, eto, mogu super razgovarat, Karl...!”

“I ja s tobom!”

“Eto vidiš! A zašto sam baš išla u Priestitz! Tamo je majčina sestra, tetka Bertha! Dok je još mama bila živa, pa još i godinu nakon njenog odlaska, ona nam je uvijek poslije kolinja slala pakete. A prošle godine: Ništa! Pa ja ove godine rekoh ocu: nema druge, ako se tako nastavi, onda ćemo čitavog života gledat u nebo! Oдох ja tamo! Matori je gunđao, al’ meni to baš ne smeta mnogo. Jednostavno sam mu ostavila cedulju, spakovala Tildu i krenula!”

“I šta je rekla tetka kada si se jednostavno tako pojavila? Nisi joj se ni najavila, Friederike?”

“Rieke se zovem, Friederike je, znaš, samo za općinu, i kad dobivam batine, al’ sad me više ne marišu, niko više na me ne podiže ruku! Žena je razrogačila oči, mogu ti reć u povjerenju, oči ogromne, poput dugmadi na kaputu. Šta ćeš ti ovdje?, pita me žena. I onda još i s ovim kopiletom?! Dozvolit ćeš mi, tetka

¹ Poznata radnička četvrt Berlina, postoji i danas (prim. prev.)

Bertha, kažem ja ženi, to kopile je tvoja najrođenija nećaka, a lice joj je pljunuto tvoje, nego šta, a sad sam te još samo htjela priupitat da ovdje možda, među tim tvojim svinjama, nije izbio hripavac? No na to se morala nasmijati i onda je bilo sve u redu. Ono za prošlu godinu je nadoknadila, pa i više od toga. I sljedeće godine treba ponovo da dođem, jer to sa slanjem je suviše nezgodno. Ma pusti, kod nje ti je problem s pisanjem, shvaćaš? S pisanjem adrese i slično! Ova haljina je također njena! Fina vuna, nije više stala u korpu, al' da je ostavim, ni slučajno! Navukla sam je preko druge odjeće, jesi li' to primijetio?!"

Ali prije nego što je Karl Siebrecht mogao odgovoriti, lokomotiva je počela divlje zvoniti, kočnice su škripale, osjetili su snažan trzaj i voz se iznenada zastavio: zaljuljali su se na sjedištima, a Tilda je, vrišteći, pala s klupe. "Pa ovo je vrhunac!", uzviknula je Rieke Busch. "Da mi se dijete ovako baca s klupe! Tu bandu treba poslat u rešt!"

Karl Siebrecht je gledao kroz prozor: voz, koji je zapravo bio samo vozić, stajao je na otvorenoj pruži. Duž njega je trčao konduker, crnokosi dugajlija, jako uzbuđen, zalijetao se u svaki vagon... "Nešto se dogodilo", reče Karl Siebrecht Rieki Busch, koja je upravo pokušavala smiriti uplakano dijete.

Bujica njene ljutnje odmah se sručila na njega. "Šta bi se dogodilo? Tu se nikad ništa ne događa! Tu još samo kokoši jedne drugima kažu laku noć – a ne da se nešto događa! Smiješno! A meni dijete bacaju s klupe – to je naprosto bezobzirno! Dijete tako može zaraditi povredu! Slušajte vi čoječe!", obratila se ona bez ustezanja uzbuđenom kondukeru, koji je upravo upao u njen kupe, namijenjen putnicima s viškom prtljaga, "slušajte me čoječe, šta je to s tim vašim klepetavim vozom? Da mašinovođa nije popio poneku više? Bacate mi dijete s klupe...!"

Ne osvrćući se na razjarenu djevojčicu, konduker je počeo pregledati crveno-bijelo obojene kočnice. A zatim se obratio oboma. "Vi ste povukli kočnicu!", proderao se on. "Ko je od vas dvoje povukao kočnicu? Zato slijedi novčana kazna – to košta deset talira kazne!" Počeo je pretraživati pod. "Evo je, žica! A evo i plombe! Svako vidi da ste je tu otkinuli! To košta deset talira, a ako ne možete platiti, ne gine vam rešt!"

"Izvinite", reče Karl Siebrecht, "mi sasvim sigurno nismo povukli kočnicu! Sasvim smo mirno razgovarali..."

Ali njegova saputnica nije bila raspoložena za mirnu raspravu. "Baš ste vi neki čudak!", galamila je iz petnih žila. "I vi ste mi nekakav zastupnik željeznice! Prvo mi bacate dijete s klupe, a onda nam još dolazite s takvim glupostima! Zar nemate oči u glavi! Valjda vidite kolika sam? Nisam ja neka dugajlička kakvih ima, ja tu vašu glupu kočnicu čak ne mogu ni dohvatiti! Samo me gledajte s tim vašim crnim buljavim očima, ne bih to mogla čak ni kad bih stala na putnu korpu..."